

Одлетіла ти од мене, моя мамочко,
 Не буду вже я тебе бачити.
 Личенько твое білее
 Чому ти не встанеш
 Да не замовиш словечка свого праведного?

Разказъ, въ которомъ встрѣчается причитаніе.

Жінка по чоловікові журиється. Помер чоловік, жінка убрала його та й ну голосити: «Чоловіче мій, та дружина моя, ти ж було наореш і насіеш огірків, кавунців та динь... динь, динь, динь...» Як дійшла до динь, зачастила, у долоні та по хаті танцювати. («Сказки, пословици и т. п., запис. въ Екат. и Харьк. губ.» И. И. Манжурою).

Владимір Даниловъ.

Де-що про „панів“ у колядках.

Мало вже зісталося старих пісень про те, як колись-то «гречні-молодці», вони ж і «пани» а то й богатирі «князі», були «осадчими» на Україні, як вони «всажували» нові села й городи, або заводили по своїх городах на селах порядки удільно-князівської епохи. У I-му томі історичних пісень Антоновича та Драгоманова уміщені де-які щедрівки та колядки, натякаючи на те, як князі, княгині та княжата поводилися у своїх панствах, як «мужі—громада» пришукували собі таких панів, славних богатирів, що платять на місяць по сто червоних, або дають і зброю, і стріли, і човни, щоб іхати на тихий Дунай та під Царгород, бо й там є добрий пан, якому добре вірно служити. Усі ці богатирі чи пани, а то й «паничі» виїжджають у поле, у землі Волоську, Турецьку, Німецьку, щоб там набрати і волів, і коней, і грошей—на те, щоб

Воликами на хліб робити,
 А грошиками—війську платити,
 А кониками—з військом іх бити¹⁾.

¹⁾ Исторический п'есни Малорусского народа съ объясненіями Вл. Антоновича и М. Драгоманова. Т. I. Киевъ 1874. Стр. 6.

Звісно, у кого є кінь, то той вже сам—**кънагъ**—König—Ritter, барон, і може вже грабувати ще більше коней і грошей і волів; але хто ж йому волами хліб робить? Невне—не сам, бо по других колядках ми бачимо, чому привчали матері своїх синів «гордих панів»:

Навчила ж мене рідная мати
В віграні грati, красно співати,
Три рази в ночі вставаючи,
А в вині все купаючи¹⁾.

Коли з військом своїм на війні такий пан награбить усякого добра, то, перебіраючи його, собі бере ліпших коників, дівчат, кращі сіделечка, гнуздечки, сукенки, чобітки, а поганші віddaє «служейкам». Коли йому вдається від ворогів чужинців відбити свою землю з своїми городами, або селами, він порядкує чи так чи інак у ціх селах; напр., один з них, одборонивши свою землю,

Всадив же три села з людьми:
А одно село з старими людьми,
А друге село—з парубками,
А третє село—з паненочками.
Старі люде—усім судили,
А парубочки—у війську служили,
А паненочки—шитінки шили²⁾.

Трудно уявити собі такі три села, де в одному б сиділи тільки самі старі судді, у другому—парубки, а у третьому паненочки; але пісня цім визначає тільки, які категорії праці потрібні були пану-барону: з першої щтати бачимо, що йому треба було військо мати і землю кимсь обробляти; а з цієї другої виявляється, що не тільки військо потрібно панові—богатиреві,

¹⁾ ibid—стор. 8.

²⁾ ibid. стор. 33.

а ще й судді і швейки. З зхожими ж завданнями стрічаємося й у другого пана, те ж з трьома селами, де живуть знов старі люди, парубки та дівчата:

Старими людьми село—порадне,
Парубочками село—горіжне
А дівочками село—весело¹⁾.

Тут парубки та старі люди обслугують тій же функції огорожати село од ворогів та раду давати при унутрішніх неладах, а дівчатам ще призначається й веселити когось (може танцями та співами). А усе ж таки, як і з попередніх колядок, тут не видко, хто ж саме землю обробляє тими воликами, що пан собі навоює. Через це я думаю, незлишнім буде надрюкувати колядку, яку я записав ув с. Алешні Городнянського уїзду Чернігівської губернії на цю ж тему. Колядка адресується до пана-господаря, хоч тепер він вже не має в своїх городах та селах того феодально-удільного значіння, яке йому приписує колядка. Співається ця колядка так, що після кожної стрічки приспівується один і той же приспів з трох стрічок, які наказані тут тільки раз після першої стрічки.

А в нашаго пана вумная жана,
Бог яму дав!
Ня завідуйте, панове браття,
Дай Боже й вам!

Та й закупіла три гарадочки:
Шо перший горад—усе із панами,
Шо другий горад—усе з казаками,
Шо третій горад та все з мужиками.
Шо із панами—суди судити,
Шо з казаками—войска вадить.
Шо з мужиками—поле пахати.

¹⁾ ibid.—стор. 49.

Тут вже замість старих людей, що колись за раду радили та суди судили, з'явилися пани (тоб то старі тівуни, або сучасні суди—земські начальники чи мирові посередники), замість піарбуків—козаки, але мабуть не ті, що їздять тепер по селах, а військо—проти чужинців-ворогів, як було у старовину; під кінець бачимо й роль мужиків: їх діло—«поле пахати», або як співають другі у тій же Алепіні—«дела работи».

У цій колядці бачимо й стару основу князівської епохи, коли пани та підпанки почали вислововатися з маси народу та брати на себе політичні обовязки, і новіші додатки з побуту пізнішого.

1907.

0. Русов.

Ода Сафо в перекаді I. Котляревського.

В альманаху I. Бецького «Молодикъ на 1844 годъ» (Харьковъ, 1843, стр. 279—280, документъ 20) оголошено текст і лодано на прикінці книжки факсіміле автографа I. Котляревського: «Ода Сафо» (факсіміле—тільки для третьої строфи уривка оди). Ця «ода» — россійській переклад відомої поезії Сафо: «Ισος μοι κεῖνος φαίνεται θεοῖσι»¹⁾. Переклад той—зовсім таки не гарний... Цікавий він лише́нъ як матеріал на доказ того, якою мертвотою мови віє од цього россійського перекладу та яка безодня між цією мовою та тією, якою написано «Перелицьовану Енеїду». Д. Кримський, з огляду на те, що «Молодикъ» на рік 1844—зовсім велика бібліографічна рідкість, передрюкував той переклад в «Літературно-Науковому Вістнику» за той рік (1906, кн. III, Наукові листки, стр. 516—517), але текст «Молодика» (в III строфі) він поправив по факсіміле. Я подаю текст точнісінько так, як в «Молодику».

¹⁾ Український переклад, між іншим, маємо в «Пальмовім гіллю», А. Кримського, Львов, стр. 57—58.